

N:o 216.

Af herr **A. O. Rune**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

Vid 1907 års riksdag väckte undertecknad motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

Till stöd för motionen anförde jag följande:

»På senare tider hafva Sveriges kommuner funnit sig böra alltmera åtaga sig utförandet af en del större allmännyttiga företag, hvilkas åvägbringande förr ansågs tillkomma enskild företagsamhet. Sådana företag utföras i våra dagar i allmänhet i den omfattning och med den hänsyn till kommande tiders större kraf, att kostnaderna blifva större än att de kunna under kortare tid af de skattskyldiga betalas. Ofta är därjämte fallet, att de med sådana företag afsedda ändamål först långt efter utförandet till fullo ernås och att företaget därigenom kan anses mera gagna en kommande generation än den, som bragt detsamma till utförande. Vid sådant förhållande måste det vara lika nödvändigt som rättvist att på en längre följd af år fördela kostnaderna, och för att ernå detta måste i allmänhet lånevägen anlitas. Att detta också särskildt på senare tider skett i mycket stor utsträckning, kan inhämtas af statistiska centralbyråns redogörelse för kommunernas finanser. Uti denna redogörelse uppgifves kommunernas sammanlagda skuldsumma vid slutet af nedannämnda år till följande belopp:

1885	129,984,967 kronor
1886	136,094,151 »
1887	141,566,898 »

1888	144,321,988	kronor
1889	142,987,365	»
1890	154,895,691	»
1891	164,825,031	»
1892	175,138,725	»
1893	182,845,887	»
1894	191,572,909	»
1895	192,189,275	»
1896	188,543,622	»
1897	194,206,247	»
1898	204,645,413	»
1899	226,609,117	»
1900	245,674,193	»
1901	273,529,532	»
1902	302,882,786	»
1903	327,133,214	»

Dessa siffror visa, att kommunernas skuldsättning alltjämt ökas, och antagligt är väl, att kommunerna i framtiden måste åtaga sig lösandet af allt flera och allt större samhällliga uppgifter, hvarigenom skuldsättningen kommer att snarare ökas än minskas. Den ökade skuldsättningen behöfver emellertid ej vara oroande, då man ju är berättigad antaga, att de upplånade penningarna städse användas uteslutande till ändamål, hvilka åt kommunerna och deras medlemmar bereda motsvarande förmåner och större ekonomisk bärkraft. Då nu kommunernas lånebehof äro så stora, måste det vara synnerligen viktigt, att deras upplåning kan ske på det för låntagarna i alla afseenden fördelaktigaste och billigaste sätt.

Känt är, att nödigt kapital till billigaste ränta tack vare statens medverkan bereds vår jordbruksnäring genom inrättandet af allmänna hypoteksbanken, och sannolikt är, att en på liknande grunder fotad allmän lånekassa för Sveriges kommuner bäst skulle bereda möjlighet till fördelaktigaste upplåning för kommunala behof. För att en sådan kassa skulle kunna å den stora penningmarknaden upplåna erforderliga medel mot den lägsta möjliga ränta och därigenom i sin ordning förmå tillhandahålla kommunerna lån på billigaste villkor, är dock nödigt, att lånekassan understöddes af statens egen kredit. Så har med framgång och utan någon som helst uppoffring från statens sida skett i fråga om allmänna hypoteksbanken, och minst lika stor anledning har staten att understödja en kommunal lånekassa. Allmänna hypoteksbanken främjar

ju ett mera enskildt intresse, ehuru visserligen ett synnerligen beaktansvärdt sådant — jordbruksnäringens — under det att nu ifrågasatta lånekassa skulle bereda fördelar åt Sveriges kommuner, hvilka ju fullgöra nära nog statliga uppgifter och i hvilka alla samhällsmedlemmar äro intressenter.

Det synes mig icke förmätet att hysa den förhoppning, att en af statens kredit understödd och på ändamålsenligt sätt ordnad kommunal låneanstalt skulle kunna bereda kommunerna lån, för hvilka räntan med ända till en half procent understege räntan å de billigaste på senare tider erhållna kommunlån. I fråga om den stora mängden mindre kommuner, hvilkas lån ofta upptagits på jämförelsevis ofördelaktiga villkor, komme räntebesparingen helt visst att uppgå ända till inemot en hel procent. Och då det här gäller lånesummor på några hundra miljoner kronor, inses lätt hvad en sådan låneanstalt kunde inbespara för Sveriges kommuner. Lämpligt vore väl, att äfven landstingen, hvilka vid slutet af år 1903 upptagit lån till ett sammanlagdt belopp af 8,134,686 kronor, borde beredas möjlighet att uti den ifrågasatta lånekassan erhålla lån.

För att frågan om en sådan allmän lånekassa skall kunna på lämpligaste sätt lösas, erfordras emellertid en grundlig utredning af alla de förhållanden, som på saken hafva inverkan, och en sådan utredning bör enligt min åsikt lämpligast åvägbringas af Kungl. Maj:t. Därvid torde äfven beaktas, att vissa ändringar uti kommunallagarna kunna blifva nödiga för att noggrannare reglera kommunernas rätt att låna samt närmare bestämma sättet att af en kommun uttaga fordran.

Redan vid 1885 års riksdag väckte inom Andra Kammaren herr E. von der Lancken motion om utredning af förevarande fråga. Motionen blef dock på hemställan af kammarens tredje tillfälliga utskott af kammaren afslagen. Såsom skäl för afstyrkandet anförde utskottet hufvudsakligen, att vare sig den ifrågasatta lånekassan i större eller mindre mån anordnades under statens kontroll och garanti eller såsom en gemensam hushållsangelägenhet för de kommuner, som däraf skulle komma att begagna sig, hvilket senare förutsatte en gemensam ansvarighet dessa kommuner emellan, så kunde man likväl befara, att en dylik anordning skulle genom lättheten för kommunerna att få sina förbindelser på bekväma villkor placerade betänkligt öka farten af den kommunala skuldsättning, som mången redan funnit vara betänkelig nog. Enligt utskottets mening kunde också ifrågasättas, om statens inblandning i kommunernas angelägenheter medelst lämnandet af garanti för dessas förbindelser vore lämplig och nyttig och om det kunde vara välbetänkt att utsträcka kom-

munernas enligt gällande bestämmelser gemensamma hushållsangelägenheter, sådana desamma vid kommunallagarnes tillämpning ansetts böra fattas, ända därhän, att kommunerna skulle kunna ikläda sig ansvarighet för hvarandras förbindelser. Utskottet påpekade vidare, hurusom de olika kommunerna, med hänsyn både till det sätt, hvarpå de sköta sina affärer och till deras finansiella ställning, äro förtjänta af en högst olika kredit. De större kommunerna, som kunde betinga sig de fördelaktigaste villkoren för sin upplåning, skulle näppeligen finna med sin fördel förenligt att ingå uti den ifrågakaställda lånekassan, och då statsmakterna icke torde vilja göra de lånesökande kommunernas inträde i kassan obligatoriskt, så skulle densamma sålunda komma att anlitas företrädesvis af de mindre god kredit ägande kommunerna, hvilket skulle oförmånligt inverka på den kredit, lånekassans obligationer skulle komma att åtnjuta. Vid sådant förhållande funne utskottet det vara tvifvelaktigt, om den ifrågakaställda lånekassan verkligen skulle blifva i tillfälle att, på samma gång hon hade att bära kostnaderna för sin förvaltning, erbjuda kommunerna lån på väsentligen fördelaktigare villkor än dem, kommunerna i allmänhet själfva kunde bereda sig.

Enligt mitt förmenande kan ifrågasättas, huruvida utskottets ofvan omförmälda skäl till motionens ogillande, äfven om hänsyn tages till de år 1885 rådande förhållanden, kunna anses hållbara. Säkert synes mig åtminstone, att utvecklingen under tiden från år 1885 intill våra dagar gått i sådan riktning, att man näppeligen kan anse, att de anförda skälen nu kunna tillräckligt motivera ett afslag på en föreslagen utredning i saken. Erfarenheten har visat, att för kommunerna, äfven för mindre sådana, någon svårighet att upptaga nödiga lån numera icke förefinnes. Fog saknas sålunda för det antagande, att kommunerna genom en för dem afsedd allmän lånekassas inrättande skulle skuldsätta sig mera än hvad som kan vara förenligt med ett klokt handhafvande af deras ekonomi. Då därjämte mig veterligt aldrig en svensk kommun visat sig urståndsatt att fullgöra sina förbindelser, synes det icke behöfligt föreskrifva, att de kommuner, hvilka uti kassan erhållit lån, skulle solidariskt ansvara för kassans förbindelser, men väl att kassan årligen skulle afsätta skäligt belopp till en reservfond, ur hvilken medel kunde tagas till betäckande af någon möjligen inträffande förlust. Risk eller olägenhet för de större kommunerna att ingå såsom låntagare i kassan kan ju under sådana förhållanden icke förefinnas. Fastmera torde det vara sannolikt, att kassan, om den på ändamålsenligt sätt anordnas och väl skötes, skall blifva i stånd att utlämna lån på ännu billigare villkor än dem, de större kom-

munerna kunna vid sina lånetransaktioner själfva betinga sig, och att därför äfven dessa kommuner skola finna fördelaktigt att uti kassan upptaga sina lån.»

Motionen öfverlämnades för utredning till Andra Kammarens femte tillfälliga utskott, som tillstyrkte skrifvelseförslaget. Fyra ledamöter af utskottet hemställde dock uti afgifven reservation om afslag å detsamma. Utskottets utlåtande föredrogs uti Andra Kammaren den 17 april 1907, därvid kammaren afslog utskottets hemställan och den väckta motionen.

Af de skäl, som under debatten anfördes emot motionen, har jag icke kunnat öfvertygas om att icke anordnandet af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner skulle för dessa medföra afsevärda ekonomiska fördelar, och jag tager mig därför friheten ånyo för Riksdagen framlägga förslaget.

Den ekonomiska kris med däraf föranledd penningknapphet, som här i vårt land inträffade i slutet af nästlidet år och ännu pågår, synes mig hafva så tydligt visat, hvilka svårigheter under nuvarande förhållanden kunna uppstå för kommuners upplåning af penningar mot skälig ränta, att äfven de, som förut ansett något behof af en sådan låneanstalt icke förefinnas, borde hafva blifvit öfvertygade om motsatsen. Enligt mitt förmenande har det dessutom visat sig som en verklig fara för vårt penningväsen i allmänhet, att ofonderade kommunlån till högst betydliga belopp tynga våra penninginrättningar, ett förhållande, som helt visst till stor del varit orsak till den penningknapphet, som här i landet för närvarande råder. En allmän kommunal lånekassa skulle därför otvifvelaktigt visa sig nyttig icke blott genom att bereda kommunerna billigare lån än dem, de hittills kunnat förskaffa sig, utan äfven genom att i penningknappa tider göra det möjligt och lättare för våra banker att tillhandahålla den legitima handeln och industrien erforderligt rörelsekapital utan att i alltför hög grad behöfva anlita tillfälliga utländska krediter. Efter den nu pågående penningkrisens slut inträffa sannolikt tider med låga räntesatser, och det synes mig därför vara af stor vikt, att, därest en kommunal lånekassa skall inrättas, detta sker snarast möjligt, på det att kassan må redan i början af sin tillvaro kunna anskaffa erforderliga penningar på billigaste villkor.

På grund af nu omförmälda förhållanden och då under den nästlidne höst här i Stockholm sammanträdande kommunalkongressen det visat sig, att bland Sveriges kommunalmän intresset för en sådan lånekassa som den ifrågasatta vore synnerligen lifligt och allmänt, har jag ansett mig böra redan nu återkomma med motion i ämnet.

Uti flera främmande länder har den kommunala upplåningen underlättats och ordnats.

I Danmark inrättades redan år 1899 »Kreditforeningen af kommuner i Danmark», hvilken förening enligt stadgarna har till uppgift att lämna sina medlemmar lån. Medlemmarne utgöras af danska kommuner.

Finland äger visserligen ingen allmän lånekassa för kommunerna, men ur de ganska stora fonder, öfver hvilka finska staten förfogar, erhålla kommunerna dels bidrag, dels låneunderstöd mot jämförelsevis billig ränta efter ansökan, som ställes till senaten och af densamma pröfvas.

I England hafva ett mindre antal stora städer själfva ordnat sin kommunala upplåning, men den stora mängden af engelska kommuner tillhandahållas af engelska staten lån till mycket billiga villkor. För anskaffande af härför nödiga medel till billigast möjliga räntefot har engelska staten anordnat särskild inlåning.

De franska kommunerna erhålla i allmänhet på särdeles billiga villkor lån af hypoteksbanken Credit Foncier. En franska statens depositions-kassa utlämnar emellertid också sådana lån.

Vid en år 1863 uti Italien upprättad statens depositions-kassa har genom lag af den 24 april 1898 inrättats en särskild afdelning för förmedling af provinsernas och kommunernas lån.

Önskligt vore, om det utskott, till hvilket motionen remitteras, ville låta infordra fullständiga uppgifter från Sveriges kommuner angående deras låneförhållanden. Härigenom torde man kanske tydligt nog finna, huruvida upplåningen för närvarande sker på för kommunerna fördelaktiga villkor.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå Riksdagen

att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kan inrättas och, såvida utredningen därtill gifver anledning, vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunna erfordras.

Stockholm den 3 februari 1908.

Axel Rune.

Uti motionen instämma:

<i>Oscar Forssling.</i>	<i>M. E. Svallingson.</i>	<i>K. J. Larsson</i> i Bondarfve.
<i>E. A. Nilson.</i>	<i>E. L. Camitz.</i>	<i>Nils Larsson.</i>
<i>Ol. Olsson</i> i See.	<i>Alfr. Fornander.</i>	<i>Oskar Berg.</i>
<i>S. H. Kvarnzelius.</i>	<i>Erik Röing.</i>	<i>Ivan Svensson.</i>
<i>A. Thylander.</i>	<i>Fr. Berglund.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>
<i>J. P. Jespersion.</i>	<i>J. M. Juhlin.</i>	<i>Per N:son Bosson.</i>
<i>Eric Jonsson.</i>	<i>Jakob Pettersson.</i>	<i>Johan E. Ekman.</i>
